

Iskolakönyvtári szívhangok

Távoli és közelebbi örökség élteti a magyar iskolai könyvtárakat. Több mint művelődéstörténeti érdekesség, hogy az első fennmaradt magyar magánlevélben – 1020 táján – Bonipert érsek a pécsi püspöki iskola számára kért latinkönyvet Franciaországból. Ez az adat is arra vall, hogy a tankönyvek, illetve velük összefüggésben az iskolai könyvtárak kezdettől fogva jelentős szerepet játszottak a magyar iskolákban.

Még a vérzivataros 16–17. században is – különösen a harcoktól megkímélt országrészekben – voltak virágzó iskolai könyvtáraink, például a sárospataki vagy a nagyenyedi református kollégium könyvtára oly gazdag volt ez idő tájt, hogy mindegyik kitarta kapuit a város lakossága előtt, azaz nyilvános jellegű intézménnyé váltak.

Sárospatakon a nagy Comenius több ízben is rámutatott a könyvek és az iskolai könyvtárak nélkülözhetetlen voltára. Idevágó maximája szerint „a könyvtár az iskola szíve; könyvek nélkül senki sem lesz tudós, még az iskolában sem, s amelyik iskolát nem éltetik a könyvek, az halott”.

Történelmi örökségünk közelebb eső része az 1945 utáni időszakból való. A korszerű tanításhoz mindinkább nélkülözhetetlen iskolai könyvtárak hálózata ezekben az években alakult ki országsszerte. Az aprófalvakban éppúgy, mint a nagyvárosi lakótelepeken. Manapság már nincs olyan iskola Magyarországon, amelynek ne volna valamilyen szerény könyvtára.

Szorít a szegénység

Amilyen az iskola, olyan a könyvtára. A jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben a szükségesnél kevesebb pénzzel gazdálkodhatnak az oktatási intézmények, így az iskolai könyvtárak fenntartására és fejlesztésére fordítható összegek is meglehetősen soványak mostanában. Szerencsétlenségünkre a pénz visszafogása a nagy horderejű átalakulás éveire esik. Olyan időszyakra, amikor az iskolai könyvtárak modernizálása szervesen összefonódik az iskola tartalmi munkájának korszerűsítésével, gyökeres átalakításával, és mindez a korábbinál több pénzt kívánna az államtól.

Pedig Comenius tanítása most is érvényes, sőt még időszyerűbb, mint bármikor volt. Az utóbbi évtizedekben az audiovizuális ismerethordozók tömeges elterjedése miatt Európa-szerte sokan a Gutenberg-galaxis végét jószolgálták, s ezen belül az iskolai könyvtárak fölött is meg-megkongatták a vészharangot. A pesszimista jóslatokra – legalábbis idehaza – alaposan rácáfolt az élet. Az iskolai könyvtárak nem sorvadtak el a technikai fejlődéssel együtt járó új helyzetben, hanem gyűjtőkörüket kiszélesítve „bekebelezték” a hanglemezt, a diát, a hang- és videokazettát, a filmet. A szegénység szorításában is életképesek az iskolai könyvtárak. Az általam fölkeresett iskolákban – Etyektől Timárig –

mindenütt tapasztalható volt a feladatkör jelentős gazdagodása, a könyvtári élet egyenletes szívdobogása.

Találkozás a múlttal

Többször is foglalkozott a művelődési tárca az iskolai könyvtárak helyzetével a hetvenes-nyolcvanas években. Határozatok születtek, és a fejlesztési feladatokat jogszabályokban rögzítették. A minisztériumi dokumentumok azonban csak az előrelépés irányelveinek kidolgozásához voltak elegendőek, de az alapvető tárgyi és személyi követelmények dolgában nem hozhattak számottevő változást.

Még 1980-ban is az állt egy hivatalos jelentésben, hogy az ország általános iskoláinak harminc százalékában nincs önálló könyvtár, itt a pár száz könyv egy-két szekrényben van összezsúfolva. Igaz, megemlíti a jelentés szerzője is, hogy a községi közművelődési könyvtárak készségesen együttműködnek az iskolával, hogy a tanulók megfelelő könyvtárhasználati ismeretekhez juthassanak. Akkoriban a szakemberek az erők szétforgácsolásának megelőzése végett az integrációt, vagyis az iskolai és a községi könyvtár összevonását tartották célszerűnek, amit számos településen eredményesen végre is hajtottak.

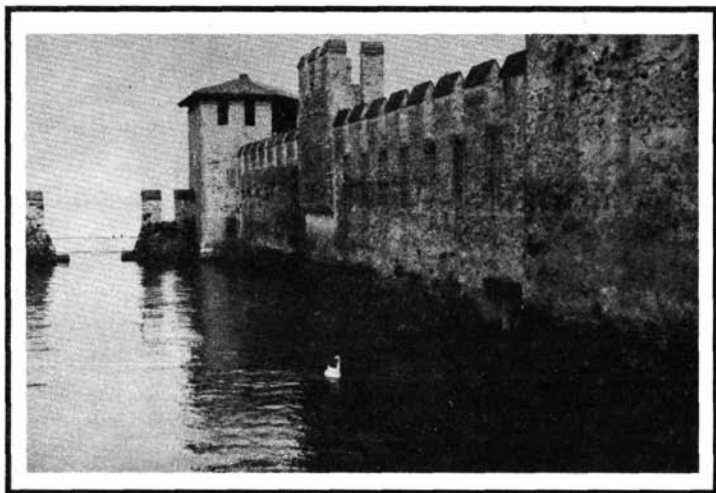
Statisztikai adatok hiányában nem állapítható meg, hogy a kilencvenes évekre milyen mértékben változott meg, egyáltalán javult-e a helyzet. Nem lehet eldönteni, hogy a helyi tapasztalatok mennyire általánosíthatók, hiszen egyaránt akadtam gyengén felszerelt és jól ellátott iskolai könyvtárakra. A Fejér megyei Etyek község iskolájában például jelenleg sincs önálló helyisége a könyvtárnak. A könyvek egy osztályteremben, üveges szekrényekben vannak elhelyezve, és a pénzügyi nehézségeik miatt egyelőre nem számíthatnak önálló könyvtár létesítésére. Sajnálatos, hogy az állomány ezt talán pillanatnyilag nem is indokolja, ugyanis mindössze ezerhétszáz kötetük van, és ez a szegényes állomány sem korszerű, zömmel régi beszerzésű kötelező és ajánlott olvasmányokból, ismeretterjesztő művekből áll.

A könyvtárosi teendők ellátásával megbízott pedagógus, *Tóthné Vizi Éva* szerint mihamarabb szükség lenne selejtezésre, elsősorban bizonyos könyvek tartalmi vagy ideológiai elavultsága miatt, ezenkívül az elhasználódott, illetve rongált példányok száma sem kevés. A könyvtáros tanár álma – egy tágas, önálló, szabadpolcos terem, ahol a szépirodalmi és a tudományos műveken kívül bőségesen található kézikönyvek, lexikonok, szótárak, sőt: pénz is jut folyóiratok vásárlására – vajon mikor válik valóra Etyeken?

Ki mit olvas Timárban?

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Timárban az iskolai-községi közös könyvtár a Szabolcs Vezér Általános Művelődési Központ égisze alatt működik. Vezetője *Drótos Andrásné* magyar-történelem szakos általános iskolai tanár, aki a megyei pedagógiai intézet könyvtárosi tanfolyamán szerzett szakmai képzést munkaköre ellátásához.

Tágas és jól felszerelt ez a könyvtár, alapterülete 103 négyzetméter. Tízezer kötetes állományával maradéktalanul kielégíti a település lakosságának művelő-

dési igényeit, ugyanakkor szakszerűen fejlesztett gyűjteményének széles körű szolgáltatásaival az iskolai oktató-nevelő munka szellemi bázisa is. Az iskola nevelői és tanulói egyaránt megtalálják itt a tanításhoz, tanuláshoz szükséges kellékeket, a könyveket és folyóiratokat éppúgy, mint az audiovizuális eszközöket s más információhordozókat. A könyvtár jelentős forgalmat bonyolít le; jó úton halad itt a gyerekek olvasóvá nevelése, s beteljesülni látszik az a comeniusi gondolat, mely szerint a könyvtár az iskola szíve.

Olvasó diákok körében mi oka lehet panaszra a könyvtárosnak? „Meglehetősen nehéz feladat a mai szegény világban egy falusi könyvtárat úgy fejleszteni, hogy az állomány akár egy-két évtizedig is korszerű maradjon”, jegyzi meg Drótos Andrásné, aki vásárolja és „szerzi” a könyveket. A községi pártház ezerkötetes könyvtárát például két éve vette át, ám alig háromszázat tudott a polcokra rakni belőle, mert a többi rég elavult kiadvány volt. Ezzel egy időben végezte el a közös állomány selejtezését, a szakmai kívánalmaknak megfelelően. Ugyan megapasztotta az állományt, de sem az eszmeileg-politikailag elavult, sem a ronggyá olvasott könyveket nem hajította ki, hanem a leírás után a raktárban helyezte el őket. „Újabbán eléggé keresettek az ilyen könyvek – magyarázza –, a faluból továbbtanuló középiskolások, főiskolai hallgatók érdeklődnek irántuk. Vannak, akik a pártállam időszakának gazdasági, politikai, kulturális életéből készítenek referátumot, szakdolgozatot”.

Timárban a könyvtárba beiratkozott felnőtt lakosok száma százötven. (A másfél ezres lélekszám egyharmada cigány.) A tízszázalékos olvasói arány nem magas, viszont az olvasási kedv emelkedőben van, méghozzá a munkanélküliek révén, akiknek egy része többet olvas, mint azok, akiknek van állásuk. No persze nem a szépirodalmi művek iránt érdeklődnek ezek az emberek, hanem azokat a mezőgazdasági jellegű szakkönyveket keresik, amelyekből újabb szakmai ismereteket szerezhetnek.

Nemrégiben a könyvtár újabb szolgáltatást vezetett be a felnőttek számára: a kérőlapos kölcsönzést. Az újítás lényege: a kölcsönzés időpontjában az olvasónak személyesen nem kell megjelennie a könyvtárban, hanem egy tájékoztató lista alapján otthon kiválasztja a kívánt könyvet, amit aztán a rokon vagy a közelben lakó ismerős tanuló hazaszállít neki.

Mit olvasnak szívesen a timári népek? Korábban főleg a regényeket és a novellásköteteket keresték, de a népszerűségi listán a szépirodalom újabban a második helyre szorult vissza. Élre törtek a mezőgazdasági ismeretterjesztő munkák, például az új permetezőszereket vagy a mezőgazdasági termelésben alkalmazott biológiai eljárásokat népszerűsítő kiadványok. A múlt esztendőben a százötven felnőtt olvasó kétezerszáz könyvet kölcsönzött ki a könyvtárból.

Leghálásabb olvasók ebben a faluban is a gyerekek. A szomszédos Szabolcs községből is idejáró tanulókkal együtt kétszáznegyven növendéke van az iskolának, közülük száznyolcvan rendszeres könyvtárlátogató. Az alsós gyerekek jobb olvasók, mint a felsősök. Drótos Andrásné ezt azzal magyarázza, hogy az ő érdeklődési körük nem szűkül le néhány témára, mindemellett képesek érdekelni nélkül lelkesezni, a szépben a szépet, a rútban a rútat látni; a könyvekben új világ tárul fel előttük.

Szólt arról is a könyvtárvezető, hogy a gyökeresen megváltozott társadalmi viszonyok között számolni kell bizonyos „szubkulturális” igények kielégítésével is. A gyenge irodalmi értékű könyvek is könyvek, s talán éppen ezek vezetnek el a kevésbé igényes olvasót a nívós alkotásokhoz. Szolgálnia kell a könyvtárnak a lakosságot a szórakozás keresésében is. Az új igényeknek megfelelően a könyvtár gyűjtőkörét is újra kell gondolni, ki kell tágítani, hogy a község minden érdeklődő lakosa magáénak érezze a közös erőből épült művelődési központot s annak könyvtárát.

Számítógép a könyvtárban

Látogassunk el budapesti általános iskolák könyvtáraiba is! Sétánk első állomása a XII. kerületi Kiss János altábornagy utca 31. szám alatti általános iskola, mely az idei tanévben új épületszárnyal gazdagodott. Itt, az új épület tetőtérében alakították ki az intézmény új könyvtárát. Ez a legtágasabb iskolai könyvtár, amit az utóbbi időben láttam: alapterülete 140 négyzetméter. Jut itt hely mindenre. A jelenlegi állomáynak akár az ötszörösét is el lehetne helyezni, nincsenek raktározási gondjaik, és akkor sem kell szoronganiuk a gyerekeknek, ha egy nagy létszámú osztály vonul be könyvtári órára. De nemcsak hatalmas, hanem szép és hangulatos is ez a helyiség.

Felszereltsége korszerű, minden tekintetben, még egy modern, mindentudó számítógép is segíti a könyvtáros tanár munkáját. Hogy mire jó a modern technika csodája egy iskolai könyvtárban? Nagy Klára könyvtáros szerint – könyvtár-matematika szakos főiskolai végzettsége van – gépre vihető a könyvtári állomány, a kölcsönzés, a leltár, és mindez nagymértékben megkönnyíti, meggyorsítja a könyvtárosi munkát. Természetesen csak akkor, ha van jó számítógépes programja az iskolának, s mivel nekik van ilyen, Nagy Klára nem hagyja kihasználatlanul a gépet, máris hozzájárult az állomány gépi feldolgozásához.

Március elején történt meg a könyvtár ünnepélyes átadása, amit a nevelőtestület és a tanulóifjúság oly régóta várt, mert az építkezés miatti felfordulásban nem, vagy csak nehezen jutottak hozzá a könyvekhez. Még minden friss itt, vadonatúj a berendezés is, cnyhén festék és mész illata érezhető a levegőben. Nagy Klára – szeptember óta könyvtáros – ömlesztve vette át az állományt. A válogatás, selejtezés, rendszerezés sok idejébe telt, de most már a rendes kerékvágásban halad a munka, a polcokon katonás rendben sorakozik a kilenc ezer kötet. Egyedül az állomány összetételével elégedetlen a kollégáné, elsősor-

ban a szépirodalmi és az ismeretterjesztő művek gyarapítását tartja sürgős feladatnak, ezenkívül a tanárok számára szolgáló kézikönyvtár felfrissítését, továbbá több új folyóirat megrendelését is szeretné elérni.

Hát a tanulók olvasási kedve? Nagy Klára velük a legelégedettebb. Ezt mesélte róluk: „Türelmetlenül várták a gyerekek, hogy az építkezés befejeztével végre kinyisson az új könyvtár. Rengeteg segítséget kaptam tőlük a rendezkedés során. Most, hogy elkészült, a gyerekek boldogok és szívesen betérnek ide tanítás után is, nemcsak az óráközi szünetekben, mintha hazajönnének. Lükket itt az élet. Naponta százötven-százhatvan gyerek fordul meg nálam”.

Vagyis az iskola diákságának egyharmada, lévén 480 tanulója az intézetnek. Az olvasás életforma erre felé. A tanulók jó része ugyanis értelmiségi családból való, ők a könyvek és az olvasás szeretetét már hazulról hozzák magukkal. Nem kell nógatni őket az olvasásra. Közülük sokan eljárnak a Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjába is. Már oly rutinos könyvtárlátogatók ezek a gyerekek, hogy a könyvtárhasználati ismeretek tanítása számukra kevés érdekességet tartogat.

Megsimogatják a könyveket

Nehezebb körülmények között működik Pesterzsébeten a Mártírok útja 205. számú általános iskola könyvtára, mert a város érdes részén maga az élet is nehezebb. De a gyerekek egyformák, legalábbis az olvasás kedvelésében!

„A mi könyvtárunk tulajdonképpen csak szükségkönyvtár – állapítja meg *Balázs Péterné* igazgató –, mert az egyik tanterem van kinevezve erre a célra, ahol roppant nagy a zsúfoltság. Egy harminctős osztályt tisztességesen már le sem lehet itt ültetni, amikor könyvtári óra van”.

A könyvek mennyisége alapján ez a könyvtár sem szegény. *Károly Éva* könyvtáros 9800 kötetet tart nyilván. Tematikai megoszlás szerint a tudományos ismeretterjesztő művekből egészen jól állnak – a szépirodalom rovására –, mert ezekre van legnagyobb igény. A rendszerváltást követően szükségessé vált selejtezés ebben az iskolában a teljes állomány tíz százalékát érintette. *Károly Éva* ezerkétszáz elavult, illetve szétrongyolódott könyvet vont ki a forgalomból, de egyelőre nem semmisítették meg ezeket. „Muzeális értéként”, összecsomagolva a pincében vannak elhelyezve – az úttörőmozgalom helyi emlékeivel együtt.

Sokat olvasnak az erzsébeti srácok is. Viszik a könyvtárból a kötelező olvasmányokat, bár legnagyobb keletjük az ifjúsági és a szórakoztató kalandregényeknek van. Az ismeretterjesztő művek népszerűségi listájának élén itt a biológia áll, már évek óta – talán mert most nagy divat Budapesten az állattartás, meg a városszéli kertés házakban lakó gyerekek zöme különben is nagy állatbarát –, és csak ezután következik a történelem.

Errefelé kevés családban van jelentős számú könyv. Újabban sok szülő vált munkanélkülivé Erzsébeten is, nekik bizony nem telik könyvre, de talán igényük sincs rá. Gyerekeik többnyire csak az iskolai könyvtárban jutnak hozzá olvasnivalóhoz. Naponta ötven-hatvan tanuló is bekukkant *Károly Éva* birodalmába, jó néhányan az óráközi szüneteket is a könyvek között töltik el. Van, aki csak nézegeti, szelíden simogatja a díszes kivitelű könyveket, például a Világtörténelmi enciklopédiát vagy Az emberiség krónikáját. Ilyen könyveket családi környezetben nem szokás vásárolni, ajándékozni. *(Folytatjuk).*

P. Kovács Imre

A **Könyvtár szociális funkciója** címmel az MKE Közkönyvtári Egylete és Olvasószolgálati szekciója konferenciát szervez 1993 őszén, Nyíregyházán. Rövid, tárgyyszerű, tizenöt perces (kb. 5–6 oldal) előadások megtartására hívjuk és várjuk a kedves kollégákat. Mindazokat, akik a munkanélküliek, fogyatékosok, drogosok, kollégisták, kórházak és börtönök lakóinak olvasásával, könyvtári ellátásával, esetleg biblioterápiával kapcsolatban tapasztalatokkal rendelkeznek és ezeket másokkal is szívesen megosztják.

Jelentkezni legkésőbb 1993. augusztus 25-ig, az előadás címével és a téma 2–3 mondatos pontosításával lehet *Bartos Évánál* (Bp., Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 1088, Szabó Ervin tér 1., tel.: 138-4933) és *Nemes Erzsébetnél* (Bp., Országos Széchényi Könyvtár, Mikrofilmár, Hold u. 6., tel.: 131-8776).

A **Könyvtári és Informatikai Kamara 1993. évi közgyűlése**. A KIK 1993. május 27-én rendezte meg 1993. évi közgyűlését az Országos Széchényi Könyvtárban. A közgyűlés vezető elnöke *dr. Virágos Zsoltné*, a Debreceni Orvostudományi Egyetem Központi Kenézy Könyvtárának igazgatója volt.

Bevezető előadást, *dr. Rózsa György*, az MTA Központi Könyvtárának főigazgatója tartott, a kormány Tudománypolitikai Bizottsága mellett működő Szakirodalmi Információpolitikai Munkabizottság terveiről. (A Munkabizottság eddigi tevékenységéről frott cikkét a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* jelen száma közli.)

Az előadáshoz hozzászólt *Horváth Tibor*, az OPKM főigazgatója, az MKE elnöke, *Cseri Lászlóné*, az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója, *dr. Varga Sándor*, a Bárczi Gusztáv Gyógyepedagógiai Tanárképző Főiskola Könyvtárának igazgatója.

Zafainé Kovács Éva, a KIK elnöke beszámolt az 1992. évi közgyűlés óta eltelt időszakról és a Kamara jövőre vonatkozó terveiről. A közgyűlés nagy többséggel elfogadta a beszámolót.

Mender Tiborné (az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar Könyvtárának vezetője), a KIK gazdálkodási bizottság elnöke ismertette a KIK költségvetési beszámolóját, amelyet szintén nagy többséggel elfogadott a tagság. (Két tartózkodás mellett elfogadták a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 1993. évi támogatását, 40 000 forintot.)

10 000 könyv a közép- és kelet-európai egyetemistáknak. Az 1971 óta működő Les Éditions Complexe könyvkiadót a zsebkönyv formátumban megjelentetett új szemléletű történelmi és irodalomkritikai, illetve különleges szépirodalmi sorozatai tették híressé Franciaországban, a Benelux államokban és Kanadában. A kiadó nemes célú vállalkozásba kezdett. A berlini fal leomlásával immár nem politikai vagy ideológiai gátak akadályozzák az európai országok kulturális kapcsolatainak alakulását, hanem inkább gazdasági jellegű gondok hátráltatják. Ezért *Danielle Vincken* és *André Versaille*, a vállalat vezetői elhatározták, hogy 10 000 könyvet adományoznak hat közép-kelet-európai

ország (Litvánia, Lengyelország, Cseh Köztársaság, Szlovák Köztársaság, Bulgária és Magyarország) különböző egyetemei részére.

Az akció megvalósítása érdekében egy ún. „védnöki bizottság” alakult 42 neves tudós-szerző részvételével (köztük például *Hélène Carrière d'Encausse*, *Jean-Luc Domenach*, *Georges Duby*, *Rita Gombrowicz*, *Claude Lanzmann*, *Tzvetan Todorov*, *Fejtő Ferenc*), akik szellemi és erkölcsi tekintélyükkel nyújtottak támogatást a jószándékú és hasznos kezdeményezésnek, és nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy az ne akadhasson fenn a bürokrácia hálóján. A könyvadományozás sikeres lebonyolításában nagy segítséget nyújtottak még a Francia Külügyminisztérium és a Les Éditions Complexe kiadásait árusító könyvesbolt-hálózatok.

A „10 000 könyv a közép- és kelet-európai egyetemistáknak” akció az Elf, a Malév és a Novotel szállodalánc támogatásának köszönhetően Budapesten vette ünnepélyesen kezdetét: a Les Éditions Complexe sajtótájékoztatót tartott 1993. június 3-án a Novotel Budapest Centrum szálloda Chanson termében, több jelentős francia könyvkereskedő és *Fejtő Ferenc* jelenlétében. 1993. június 4-én fogadás volt a magyarországi Francia Intézetben, amelynek során *Fejtő Ferenc* a védnöki bizottság képviselőjében jelképesen átadott egy könyvet a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem rektorának.

A Francia Intézet Médiatára 1992. május 26-án nyitotta meg kapuit a Francia Intézet új, Fő utcai épületében. Az esemény egyéves évfordulója alkalmából a médiatár igazgatója, *Jean-Jacques Donard* sajtótájékoztatót adott, könyv-, illetve médiatári vezetőhöz illően nem annyira a sajtó képviselőinek, mint inkább a budapesti könyvtárak vezetőinek. Az eseményen jelen volt, többek közt *Pop-*

rády Géza, az Országos Széchényi Könyvtár mb. főigazgatója, *Papp István*, az FSZEK főigazgató-helyettese, az MKM főtitkára, az Országos Idegennyelvű Könyvtár képviselője stb. A tájékoztató során az intézmény igazgatója és kollégái részletesen bemutatták a Médiatár szervezetét, felépítését, állományát, programját, használatának módjait, szóltak az új helyen, gyökereken más feltételek közt működő intézmény eredményeiről, sikereiről (a lényegében új intézmény bemutatására a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* legközelebbi számai egyikében vissza fog térni.) A „sajtótájékoztatót” meghitt belső ünnepség zárta. A médiatár és a Francia Intézet vezetősége üdvözölte és megajándékozta a tár 4000. új, beiratkozott olvasóját.

Az MKE elnökségi ülését, rendező módon, ezúttal Szanazugban tartotta, 1993. június 10–11-én. A cél, a szinte szokványos elnökségi témák megtárgyalásán túl az volt, hogy az elnökség tagjai kötetlen beszélgetést folytathassanak a KIK képviselőivel, valamint a könyvtárügy iránt érdeklődést mutató politikusokkal, képviselőkkel. Az ülés ez utóbbi része – természetesen – informális volt, sem az elnökségi tagok, sem a KIK-esek, illetve politikusok nem a nagy nyilvánosságnak szánták szavaikat, „egymás közt” voltak, beszélgettek, csevegtek, bizalmas információkat cseréltek. Jellemző, hogy a KIK részéről elhangzott „leghivatalosabb” megnyilatkozás egy pohárköszöntő volt (*Simon Zoltán*, a Debreceni Megyei Könyvtár igazgatója tartotta, valóban pohárral a kezében), de hasonlóan formabontóan fejtette ki nézeteit – mondjuk – a jelenlévő *Schiffer János* országgyűlési képviselő is. A hasonló beszélgetésekről természetesen nem szokás kommunikék kiadni, a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* jelen volt képviselője azonban magnóvégre kapott ezt-azt az elhangzottakból. Lehet,

hogy ezekből az anyagokból egyet s mást közölni tud majd lapunk.

Az ülésnek nem az informális, hanem a nagyon is hivatalos, elnökségi részéhez tartozott, hogy a jelenlevők megvitattak egy Tolna megyéből érkezett levelet. *Liebhauser János* Tolna megyei MKE titkár azzal a kéréssel fordult az elnökséghez, hogy megalakíthassák Tolnában a nemzetiségi könyvtárosok tagozatát. Az elnökség nagy örömmel fogadta a kérést, és azt javasolta, hogy alakuljon ilyen, a nemzetiségi könyvtárosokat összefogó országos tagozat (szekció stb.) az MKE keretei között. Mivel a tolnaiak csak megyén belül vállalkoznak a tagozat kialakítására, az elnökség felszólít minden érdekeltet, hogy az országos szerv kialakítása érdekében tegyenek lépéseket. Akinek ötlete, javaslata, kérdése van az ügygel, a nemzetiségi könyvtárosok MKE-n belüli országos szervezetének megalakulásával kapcsolatban, forduljon *Maurer Péter*hez, a Tanács elnökéhez (138-4903). A fontos kezdeményezésről egyébként szó fog esni a győri vándorgyűlésen is.

A Könyv, Könyvtár, Könyvtáros szerkesztőbizottságának elnöke, Pop-

rády Géza („másodállásban” az OSZK mb. főigazgatója) baráti beszélgetésre hívta meg a rokon- és társlapok (*Könyvtári Figyelő, Tudományos és Műszaki Tájékoztató, Könyvtári Levelező/Lap*) főszerkesztőit, szerkesztőit, vezető munkatársait. A beszélgetés célja, napirendje, programja nem volt strikte kijelölve, a résztvevők a kölcsönösen fölvetődő problémákról, együttműködési lehetőségekről és nehézségekről, a könyvtári-informatikai lapszerkesztés, „lapcsinálás” minden résztvevőt érintő kérdéseiről cseréltek eszmét, a szó ősi értelmében „szagolgatták” egymást, barátkoztak. Természetesen sem *Poprády Géza*nak, sem a jelenlevők közül – mondjuk – *Szente Ferenc*nek, *Szántó Péter*nek, *Gerő Gyulán*ak, vagy akár a KKK belső munkatársainak nem jutott eszébe, hogy beszélgetésük eredményeit valaminő „hivatalos” együttműködési nyilatkozatban, „szerződésben” vagy valami hasonló bürokratikus formában rögzítsék. Hogy azonban a megbeszélés nem volt eredménytelen, azt érzékelték a győri vándorgyűlés résztvevői, de – minden bizonnyal – a fenti lapok olvasói is.

A látássérültek korszerű hangos-

könyvtárának megnyitója. 1986 novemberének végén jártam utoljára a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének Hermina úti székházában, mikor a Szövetség korszerű kazettasokszorosító berendezését ünnepélyesen átadták. Avatóbeszédet dr. Juszt Lajos egészségügyi miniszterhelyettes mondott és részt vett az ünnepségen Soros György is, aki Alapítványán keresztül jelentősen hozzájárult a nagyteljesítményű stúdióberendezés beszerzéséhez. Megcsodáltuk a modern készüléket, ami 4 perc alatt készíti egy kazetta mindkét oldaláról 30 stúdió-minőségű másolatot.

Akkoriban a Szövetségnek 1300 címet magában foglaló hangoskönyvtára volt, mára ez a szám mintegy 2000-re emelkedett. Ez rengeteg kazettát jelent, hiszen például a *Csendes Don* 84 kazettára fér rá. Egy-egy művet pedig átlagban 6-8 példányban őriz a hangoskönyvtár. Így hát nem csoda, hogy kb. egymillió a kazetták száma. Ezt az irtatlan mennyiségű kazettát el is kell valahol helyezni, és a Szövetség székháza sincs gumifalakból. Így hát tömörraktárat építettek a hangoskönyvtár számára, ahova még rengeteg anyagot el lehet helyezni, a jelenlegi egymillió kazettán felül. A Szövetség 2 300 000 forintot költött a könyvtárhelyiségre, amelyik minden jelentkezőnek megnyerte a tetszését.

Erhartné dr. Molnár Katalin, a Szövetség főtíkára mutatta be a könyvtárat és minden kérdésünkre készségesen válaszolt. Megtudtuk, hogy a Szövetségnek a hangoskönyvtáron kívül van egy Braille-írásos könyvtári részlege is, amely mintegy 800 művet tartalmaz. A pontírással (Braille) készült könyvekre csökken az igény: úgy is lehet mondani, hogy a látássérültek a komolyabb könyveket inkább Braille-írásos formában keresik, de oka a kazetták iránti igény növekedésének az is, hogy összehasonlíthatatlanul könnyebb a hangoskönyvek szállítása és kezelése.

A Szövetségnek mintegy 19 ezer tagja van, s kétharmaduk olvasó ember. A hangoskönyvtár beiratkozott olvasóinak száma 1461, ebből 301 vidéki és 60 külföldön élő látássérült. A kölcsönzési idő napi 4 óra, s ezalatt átlagban 60 kölcsönző fordul meg a könyvtárban. Az olvasók, a hangoskönyvek komputeres nyilvántartásban szerepelnek, s a kölcsönzéseket is számítógéppel tartják számon. Persze van sík- és pontírással készült katalógus is.

A látássérültek számára a könyvtár még fontosabb, mint a látóknak. Ezért is örülünk nagyon a Szövetség könyvtára mindennemű gyarapodásának. A korszerűsített hangoskönyvtár megnyitása az egész magyar könyvtárügy kiemelkedően fontos eseménye.

SALVO – A Skót Művészeti Lobb. Április második felében Magyarországon járt *Eric Robinson* a skót művészeti lobbó igazgatója. Látogatásának alapvető célja a magyar kulturális élet helyzetéről való tájékozódás és az önálló skót kultúra bemutatása volt. Nem titkolt szándékai között szere-

pelt a skót és magyar kulturális intézmények, szervezetek közti jövőbeli kapcsolatépítés előkészítése is. A magyar könyvtárügy helyzetéről *Kiss Jenő*, az FSZEK főigazgatója, *Bátynyi Viola*, az OSZK Kulturális és Marketing Irodájának vezetője, aki egyben az MKE nemzetközi referense is, valamint *Sóron László*, a Könyvtári Osztály vezetője tájékoztatta. A megbeszélések során, melyeket mindkét fél hasznosnak ítélt meg, számos – tájékoztatásból fakadó – hiedelmet sikerült eloszlatni.

Érdekes és tanulságos lehet a magyar olvasó közönség számára a SALVO-nak, amely politikai pártoktól független, állami támogatásban nem részesülő szervezet, a működése és a céljai.

Az 1985-ben alakult szövetség a kulturális szektor egészének érdekeit képviseli, kezdeményezi a művészeti területet érintő problémák felvetését, napirendre tűzését és azok megnyugtató rendezését. Abból az alapfilozófiából indul ki: Ha a művészetek be akarják tölteni teljes szerepüket a társadalom életében, akkor lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a kulturális javakhoz minden közösség, a városiak és vidékiek egyaránt hozzáférhessenek, hogy a művészetek az oktatás szerves részét képezzék, s azok, akik a művészetek területén dolgoznak megfelelő elismerést és biztonságot kapjanak.

A szervezet ennek érdekében szükség esetén panaszokat, kifogásokat

emel a politikai döntéshozóknál, igyekszik növelni a művészeti területek meg- és elismerését a politikusok, a közélet és a médiák körében.

Egyre növekvő mértékben kapcsolódik be a tagok, de külső szervezetek hálózati információval való ellátásába és az olyan közügyekbe is, ahol a kultúra kérdései megkérdőjeleződnek, illetve ahol új politika formálódik.

A SALVO ereje a tagjaiban rejlik, melyek száma a kultúra összes területéről kb. 400 szervezet, egyesület, magánszemély. Ebből kitűnik, hogy a szervezet szívesen lát bárkit, s nyitva áll mindenki előtt, aki szívén viseli a skót kultúra ügyét.

Az 1986-ban megfogalmazott kiáltványuk célkitűzései, követeléseik közül a legfontosabbak:

a skót művészetek szerkezetének, feladatainak, felelősségének áttekintése; a finanszírozás lényeges és reális mértékű növelése; a helyhatóságok ösztönzése saját művészeti politikájuk kialakítására; a szponzorálás adókedvezményekkel való ösztönzése; ÁFA mentesség a művészetek számára; a művészeteket érintő törvények megalkotásánál törvényben rögzített konzultációs jog a művészeti szervezetek számára; az állami múzeumok, galériák ingyenes látogatása.

Cím: SALVO – Scottish Arts Lobby – Eric Robinson director
Royal Lyceum, Grindlay Street Edinburgh EH3
9AD Tel. 031-228 38885

Balázs Sándor: Az információk hasznosítása, használata és haszna

Ne haragudj, nem volt időm röviden írni – szokta magát mentgetni a valamirevaló szakember, amikor egy-egy „lehetetlenül rövid határidejű megbízatás”, a szó legszorosabb értelmében vett postamunka produktumát megrendelőjének átadja. Nos, *Balázs Sándor* fenti című kismonográfiájának „megadta a

maga idejét”: szövege szinte „ráfra van húzva”, nincs benne semmiféle lazaság és henyeség. Ez azt is jelenti, hogy a balázi szöveg nem verbalizál, hanem közöl, nem szakmai vágyakat, hanem ismereteket terjeszt. Ez az első (Magyarországon különösen ritka) pozitívum, amelyet az ember csakhamar megérezkel a művecske olvastán.

A másik pozitívum: a szöveg és az ábrák-táblázatok briliáns, már-már egy balettpárosra emlékeztető „együttmozgása” és „egymást segítése”. Régen tapasztaltam ilyen érdemi ábra- és táblázataalkalmazási gyakorlatot, mint e könyvben: a szerző csak ott él vele, ahol szükség van az ábrák-táblázatok lényegre mutatóására, de ott mindig. Az is feltűnik, hogy rendkívül „láttató”, könnyen áttekinthető a szóban forgó szövegkiegészítők mindegyike. (Kár, hogy a 26. ábrát a technikai szerkesztők túlságosan lekicsinyítették az egyébként minden más részletében korrekten szedett-szerkesztett munkán belül.)

A harmadik pozitívum: Balázs Sándor szakmai állásfoglalásai és közlései egytől egyig plauzibilisek, kiérlelték, mondhatni: megingathatatlanok. Egyaránt azok történeti meghatározottságukban és a jövő felől tekintve rájuk. Másként fogalmazva: felettebb korszerű művet tartunk a kezünkben. A „mindig tovább” töretlen képessége egyértelműen jellemzi a már nem fiatal szerzőt és az ugyancsak nem fiatal lektorát, *Jánszky Lajost*. (Ezt az indiszkréciókat csak azért követtem el, hogy az egész hasonkorú nemzedék „haladjon a korrall”-igényét érzékeltessem vele.)

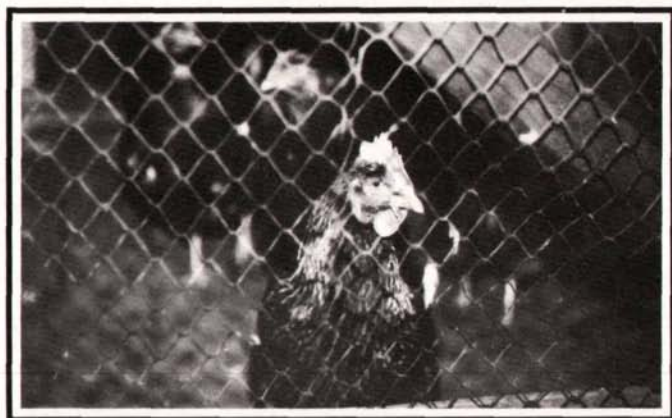
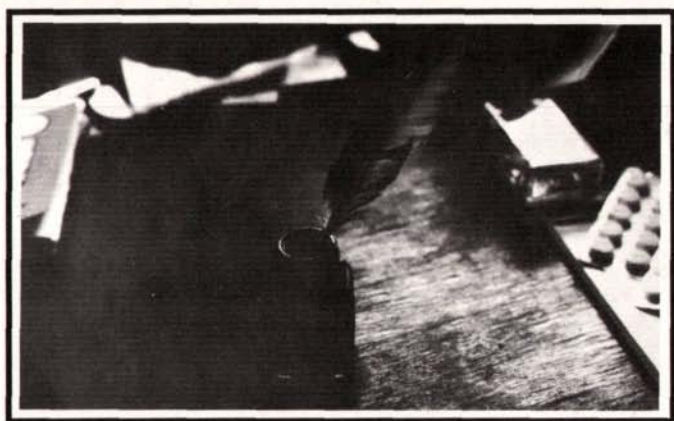
Nem valószínű, hogy a tízparancsolat ihlette volna a szerzőt művének tíz fejezetre való tagolására. A fejezetcímekkel való megismerkedés (Az információról általában; Eredeti információs források /az én terminológiai érzékem szerint ‚információforrás’ lett volna jobb/; A publikált információk feldolgozása és feltárása; Információs szolgáltatások – másodlagos források; Szintetizáló – harmadfokú – kiadványok és szolgáltatások; Információgazdálkodás, vállalati információs rendszer; Információközvetítők a kommunikációban; Egyéni dokumentáció; Az információk értéke a használatban), és az egyes fejezeteken belüli tájékozódás nyomán leszögezhető: a szerző témavezetése igencsak logikus, az egyes témák „végkifejlete” egyszerűen a következők előkészítésének bizonyul. A fejezetcímek ott képeznek cezúrákat, ahol a mondanivaló más vagy magasabb szintre ér.

Ezt követően felmerül a kérdés: minek is tartjuk ezt a szakmai kisonográfia-át? (Azon felül, hogy mostanában olyannyira ritkán üdvözölhető produktumnak.) Engem műfajilag egy olyan könyvtáran „információtan” megfelelőjére emlékeztet, amely mindent elmond a könyvtárról, a könyvtári munka tárgyairól, eszközeiről, céljáról és a könyvtári szolgáltatásokról, csak az apró-cseprő technológiai kívánalmakat és fogásokat nem. Szóval: számomra egy eléggé magas általánosítási szinten mozgó „információtan” Balázs Sándor műve.

Az „eléggé magas általánosítási szint” következménye a lényegismertetés, a lényegláttatás erényében való bővelkedés. S ilyen erényekkel rendelkező mű egyenesen kiált a szakképzésben való használat után. Hasznosítása elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt elképzelhető. Akár az egyik, akár a másik vonatkozásból kettős haszon adódik az olvasó számára. Az egyik az egzakt tudás, a másik a tudás egzakt előadásának az igénye.

Azt azért – végül – meg nem állom, hogy fel ne hánytorgassam a kb. 9 szerzői ívnyi mű rendkívül magas árát, a 424 forintot. Különösen azért, mivel – olvashatjuk a címloldal verzóján – az OMF és az OSZK-KMK támogatásával készült. Mibe került volna, ha nem így? Legalább saját nyugtatgatásomra hadd rikoltssam el magam: O tempora, o mores! (*Bp. 1993. OMIKK, 133 p. – Bibliogr. 132–133. p.*)

Futala Tibor

Gosztonyi Szonja fotografiáiból

